

**RAİHAN MUHAMEDOWA (2016). KAZAKH:  
A COMPREHENSİVE GRAMMAR  
(ROUTLEDGE COMPREHENSİVE GRAMMARS)  
(1.BASKI), ROUTLEDGE. 299 S.**

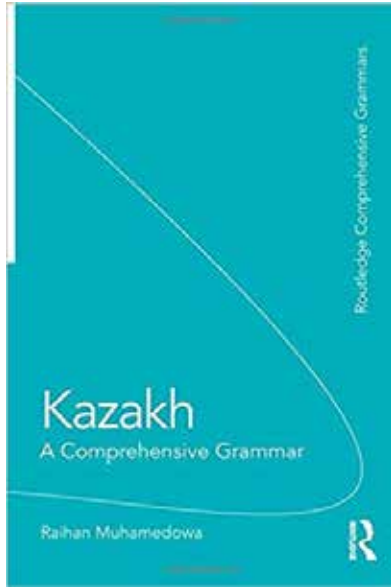
*Habibe Özge ÖZVEREN\**

Adını “*Kazakçanın Kapsamlı Grameri*” diye çevirebileceğimiz bu kitap, Justus Liebig Üniversitesi Türkoloji Bölümü’nde, Almanya / Giessen, çalışan Dr. Raikhangul Mukhamedova tarafından hazırlanmıştır. Routledge, kitabın arka kapak yazısında yer alan kısa bilgide kitap “İngilizce olarak yayımlanan Kazakçanın ilk ayrıntılı inceleme.” olarak nitelendirilmiştir.

İÇİNDEKİLER kısmında (s.vii) sırasıyla: **KISALTMALAR LİSTESİ** (s.xv), **KAZAK ALFABESİ** (s.xvii), **KAZAKÇANIN GENEL ÖZELLİKLERİ** (s.xviii), **1. BÖLÜM SÖZ DİZİMİ**; toplam on yedi ana başlık ve altmış dokuz alt başlık (s.1 – 164), **2. BÖLÜM MORFOLOJİ / BİÇİM BİLGİSİ** (s. 165 – 272); İlk **Kazakça isimler** dört ana başlığa ayrılıp toplam 20 alt başlık, ikincisi **Kazakça fiiller**, bir ana başlık ve yedi alt başlık, üçüncüsü **Diğer sözcük türleri** altı ana başlık ve on altı alt başlık olarak üçe ayrılmıştır ve son bölüm ise **FONOLOJİ / SES BİLGİSİ** (s. 273 – 288); altı tane ana başlıktan oluşturulmuştur.

Her bölümün sonunda başlıklar içinde bahsedilen kaynaklar ya da ek bilgiler birkaç cümle ile açıklanarak notlar kısmında yer verilmiştir. **BİBLİYOGRAFYA** s. 289 – 292, **İNDEKS** s. 293 – 299 arasında yer almaktadır.

\* Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Dili Yüksek Lisans Öğrencisi, [h.ozge.ozveren@hotmail.com](mailto:h.ozge.ozveren@hotmail.com), <https://orcid.org/0000-0002-1426-6868>



Yazar, **KAZAKÇANIN GENEL ÖZELLİKLERİ** kısmında, Kazakçanın Kıpçak kolu üyesi bir Türk dili olduğunu belirterek başlamış ve devamında coğrafi dağılımı, konuşur sayısı,

Kazakistan'ın devlet dilinin Kazakça olması, iki dillilik, alfabe deneyimleri, Sovyet dönemi ve sonrasındaki etnik durum, dil sorunları ve Kazakçanın dil yapısı gibi kısa ve anlaşılır bilgilere yer verilmiştir. Bu kısım içerisinde daha sonra **Bu gramer kitabının amacı** başlığı altında amaçlarını dört paragrafla açıklamış ve kitabın dilbilim, Türkoloji ve Kazakçayla ilgilenen herhangi birinin öğrenme amacına yönelik hazırlandığını belirtmiştir. Son olarak da bu bölümde daha önceki Kazak gramerlerinin adlarına ve kısa tanımlarına yer vermiştir.

İlk başta da belirttiğim gibi üç ana bölümden oluşan kitabın her bölümünün kendi içinde alt bölümleri vardır. Birinci bölüm olan **SÖZ DİZİMİ, Basit ve Birleşik cümleler, Soru cümleleri, İsim ve Fiil yan cümleleri ve yardımcı fiil yapıları, birleşik yapılar** gibi bir dilin söz dizimini oluşturan bütün yapılarla örnekler göstererek yer vermiştir. Zaman anlamı taşıyan **Zarf fiil** eklerini, **-GAndA, -(A)rdA, -GAIL, -GANŞA** vb. gibi, **Şart yan cümleleri** diyerek **-sA** ekini, İsim ve Sıfat tamlamalarını, **-ı(P) zarf fiil eki ve qoy-, qal-, ket-, tas-ta-** ve daha birçok Kazakçaya özgü yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiilleri örnekleriyle ayrıntılı bir şekilde ele almıştır.

İkinci bölüm olan **MORFOLOJİ**, isim ve fiillerden oluşan dildeki bütün yapılara yer vermiştir. **Zaman ekleri, İsim çekim ekleri, Sıfatlar, Zamirler, Zarflar** ve Kazakçanın birçok morfolojik özelliği bu bölümdedir. **Kazakça fiiller** başlığı altında önce **Kişî ekleri, 1.tip ve 2.tip kişî ekleri** olarak açıklamalar, örnek cümleler ve tablo ile gösterilmiştir. Zaman ekleri **Şimdiki / Geniş zaman eki -A, Sürekli / Devamlı geçmiş zaman** olarak çevirebileceğim ve Kazakçaya özgü bir **Geçmiş zaman eki** olan **-AtIn** ve diğer ekler, kimi genel gramer kuralları çerçevesinde kimi ise Kazak gramer yapısına özgü oluşturulan **İzin, Yasak, Emir, Gereklilik, Dilek, Gönüllülük** bildiren eklere değinilmiştir. **Kazakça isimler** başlığı altında **Tekil ve Çoğul isim şekilleri, İsmın durum ekleri, Yalın, İlgi, Yönelme ve diğer ekleri, İyelik ekleri, İşaret zamirleri, Belirsizlik zamirleri, Sıfatlar, Küçültme ekleri, Zamirler, Kişî zamirleri ve İşaret zamirleri** durum eklerine göre çekimlenerek tablolar şek-

linde gösterilmiştir. Bu bölümün son başlığında ise **Sözcük bilgisi** adı altında **İsimden isim yapan eklere -şI, -LAs, -LIK vb. ve İsimden fiil yapan eklere -LA, -(A)r vb.** değinilmiştir.

Üçüncü bölüm **FONOLOJİ**, Kazakçanın ses sisteminin özetidir. Bölümün başında ünlü ve ünsüzleri gösteren bir tablo yer almıştır. Daha sonra sırasıyla Kazakçanın ünlü ve ünsüzler sistemi açıklanmıştır. Ayrıca Şehirde yaşayanların konuştuğu **Kazakçanın telaffuz** farklılıklarının neler olduğunu ve neden olduğunu kısa bir açıklamayla bir başlıkta toplanmıştır. **Ses uyumu, Ünsüz benzeşmesi** gibi genel sesbilgisi konularının yanı sıra son olarak da **Vurgu** başlığı altında Kazakça kelimelerde vurgu nerededir? Buna değinilmiştir.

Genel hatlarıyla değerlendirmeye çalıştığım ve ayrıntıya girmedığım bu kitabın Kazakça öğrenmek isteyenler için yabancı dilde yazılmış (İngilizce) yararlı ve kullanışlı bir çalışma olduğunu düşünmekteyim. Dilin İngilizce olması da Kazakça öğrenmek isteyen her milletten kişi için öğrenim kolaylığı sağlamaktadır. Genel Türk gramer kitabı yöntemlerinden farklı olarak temelde söz dizimi, morfoloji ve fonolojiyi temel alan üç ana bölümden oluşan ve fonoloji ile değil söz dizimi ile başlayıp morfoloji ile devam edip en sonunda fonoloji kısmını ele alan bir yöntem benim için yeni ama öğrenmeyi zorlaştırmayan bir sistem olmuştur. Emeginden dolayı Dr. Raikhangul Mukhamedova'ya teşekkür ederim.

Son olarak kitabı kullanırken en kullanışlı bulduğum nokta, örnek cümle önce Kazakça yazılmıştır. Altında Kazakça kelimelerin İngilizce karşılığı ve kelimelere eklenen ek ya da eklerin İngilizce terminolojik karşılıkları formüle edilmiştir ve en altına da cümlenin İngilizceye çevirisine yer verilmiştir. Örnek birkaç cümleyle gösterecek olursam;

*Men qazaqpın.*

*I Kazakh – ISG*

*'I am a Kazakh.'*

*Erteñ aqırzaman bolsa,*

*Tomorrow the end of the world be – COND-3*

*bügin ne ister / isterşi ediñ ?*

*today what do – AOR do – UwşI AUX – PAST – 2SG*

*'If tomorrow would be the end of the World, what would you do ?'*

